

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

(idem dicendum est de Theologia quæ illi innitur) esse quidem certiorum secundum se habituum scientiæ, sapientiæ, & primorum principiorum, quia habet causas certiores, & innitur veritati divinæ, cum alii habitus innitantur rationi humanæ: esse tamen minus certum quoad nos, & ex parte subjecti; quia cum ea quæ sunt fidei, sint supra intellectum hominis, nec sint clara & evidentiæ, sicut ea quæ sciuntur, intellectus humanus, non ita, plenè illa consequitur. Unde cum sibi primo loco objecisset, quod fides, cum non excludat omnem dubitationis motum, non videtur esse certior scientiæ, & sapientiæ, quæ non habent dubitationem, circa ea quorum sunt. Respondet quod illa dubitatio non est ex parte causæ fidei, sed quoad nos: in quantum non plenè assequimur per intellectum ea quæ sunt fidei.

52 Nec valet responsio quorundam recentiorum, qui dicunt, quod quando D. Thomas docet, fidem minus esse certam scientiæ, sapientiæ, & habituum primorum principiorum quoad nos, & ex parte subjecti; loquitur de subjecto nudè sumpto, seu de intellectu humano, non utente habitu fidei, non autem de subjecto, tali habitu informato, & de intellectu habitu fidei utente. Hæc enim interpretatio evidentissimè repugnat textui: nam D. Thomas in illo articulo, non comparat habitum scientiæ, sapientiæ, & primorum principiorum, cum intellectu nudè sumpto (esset enim absurda hæc comparatio) sed cum ipso habitu fidei; & docet, quod licet fides sit certior simpliciter, & quoad se, illis habitibus, est tamen minus certa secundum quid, sive quoad nos, & ex parte subjecti: Ergo licet quando dicit, quod fides est certior quoad se prædictis habitibus, loquitur de fide, ut informantem intellectum humanum, non verò de ipso intellectu humano nudè sumpto, & secundum se considerat: ita & quando addit, illam secundum quid, & quoad nos esse minus certam illis habitibus, loquitur etiam de fide ipsa, & de intellectu, ut illa utente, & ut ea informato.

53 Probat secundò conclusio: Certitudo illa dicitur major quoad nos, quæ est magis connaturalis, & proportionata intellectui humano, & quæ magis illum satiat, & quietat, ut diximus in secundo notabili. At certitudo scientiarum naturalium, & habituum primorum principiorum, cum sit conjuncta cum evidentiæ & claritate, est magis connaturalis, & proportionata intellectui humano, magisque illum satiat & quietat, quam certitudo fidei & Theologiæ, quæ est conjuncta cum obscuritate & inevidentiæ; ex quo provenit quod fides indigeat præmotione voluntatis, applicantis intellectum ad assentiendum veritatibus revelatis, & patitur motus quosdam dubitationis indeliberatos, non autem scientiæ naturalis, & multò minus, habituum primorum principiorum: Ergo fides & Theologia sunt minus certæ quoad nos, scientiis naturalibus, & habituum primorum principiorum.

§. III.

Solvuntur objectiones.

54 Obiicit primò contra primam conclusionem: cognitio quæ habetur sine discursu, est certior discursiva: cum prima sit certa ex se, & ex connexione terminorum, alia verò ab alio, & per participationem principiorum: sed co-

gnitio primorum principiorum, habetur sine discursu, assensus verò Theologicus per discursum: Ergo cognitio primorum principiorum est certior assensu Theologico.

Confirmatur: quando intellectus operatur per modum naturæ firmius & immobilis operatur, quam dum agit per modum liberi: Sed in assensu primorum principiorum, & veritatum naturalium, se habet per modum naturæ, & ad illum necessitatur (saltem quoad specificationem) è contra verò in assensu fidei, vel Theologiæ, liberè operatur: cum talis assensus supponat determinationem, & præmotionem voluntatis, quæ est potentia libera, & defectibilis. Ergo intellectus in assensu primorum principiorum firmius & immobilis operatur, quam in assensu fidei, vel Theologiæ.

Ad objectionem respondeo, distinguendo Majorem: cognitio quæ habetur sine discursu, certior est discursiva, si sit ejusdem ordinis, concedo: si sit ordinis inferioris, nego. Cognitio autem primorum principiorum, cum sit purè naturalis, est inferioris ordinis ad cognitionem & certitudinem fidei, quæ pertinet ad ordinem supernaturalem.

Ad confirmationem similiter distinguo Majorem: quando intellectus operatur per modum naturæ, firmius operatur, & c. in rebus ejusdem ordinis, concedo: diversi ordinis, nego. Constat enim quod Deus operans liberè, firmius agit quolibet agente naturali & necessario. Item Spiritus Sanctus movens & applicans hominem ad actus supernaturales, per auxilium gratiæ, firmius operatur, quam natura impellens nos ad assentiendum primis principiis: unde quamvis assensus fidei supponat determinationem, & præmotionem voluntatis, quæ libera est, & defectibilis; quia tamen talis motus & applicatio, est à Spiritu Sancto movente & applicante voluntatem, per auxilium gratiæ, & aperiens cor hominis, ut credat veritatibus revelatis, ut dicitur Act. 16. de Lydia purpuraria, *cujus Dominus aperuit cor, intendere his quæ dicebantur à Paulo*: assensus fidei certior & firmior est, assensu primorum principiorum.

Obiicit secundò: assensus qui non excludit omnem motum dubitationis minus est certus, quam ille qui eum excludit: sicut illa columna quæ nullò modò potest moveri, vel concuti, firmior est aliâ, quæ aliquem patitur motum, vel impulsam: Sed assensus fidei, vel Theologiæ, non excludit omnem dubitationis motum, bene tamen assensus primorum principiorum, de quorum certitudine nemo dubitat: Ergo assensus fidei, vel Theologiæ, minus est certus, quam assensus primorum principiorum, vel scientiarum naturalium.

Respondeo distinguendo Majorem: assensus non excludens omnem motum dubitationis, est minus certus & c. si illa dubitatio proveniat ex motivo, & ratione formali objecti, concedo. Si proveniat solum ex debilitate intellectus cognoscentis, nego. Motus autem dubitationis, qui sunt in fidei, aut Theologo, non procedunt ex motivo, seu ratione formali fidei, aut Theologiæ; sed ex debilitate intellectus humani, qui non potest perfectè quiescere, nisi in objecto viso, & clarè cognito. Unde ex eo quod fides & Theologia, motus quosdam dubitationis indeliberatos patiantur, solum inferri potest, illos habitus non esse certiores quoad nos, scientiis naturalibus.

naturalibus, & habitu primorum principiorum.

56 Objicies tertio: propositio disjunctiva, composita ex duabus categoricis contradictonis, certior est qualibet categoricâ; prima enim se habet per modum totius, altera verò per modum partis; unde sicut omne totum est majus sua parte, ita & prima propositio certior est secundâ. Sed ista propositio, *Deus est trinus, vel non est trinus*, quæ reducitur ad illud primum principium, *quodlibet est, vel non est*, est disjunctiva, composita ex ista, *Deus est trinus*, quæ pertinet ad fidem: Ergo assensus primorum principiorum, certior est assensu fidei, & Theologia.

Respondeo distinguendo Majorem: assensus propositionis disjunctivæ, certior est categoricâ, ex qua componitur, quantum ad certitudinem, quam ista habet ex vi disjunctiois, & contradictonis, concedo. Quantum ad certitudinem, quam habet ex alio capite, ex motivo scilicet divinæ revelationis, nego.

Explicatur breviter. In ista propositione categoricâ, *Deus est trinus*, quæ componit aliam disjunctivam, duplex certitudo considerari potest; una quam habet ex vi disjunctiois, & oppositionis contradictonis, & ex illo generali principio, *quodlibet est, vel non est*, in quo talis oppositio fundatur: altera quam recipit ex lumine fidei, & divinæ revelationis, testificantis in Deo tres esse personas. Dicimus ergo, quod si attendatur solum prima certitudo, quæ est purè naturalis, propositio disjunctiva, est aliquo modo certior istâ categoricâ, *Deus est trinus*: non autem si consideretur secunda certitudo, quæ supernaturalis est, & orta ex lumine fidei, & divinæ revelationis.

57 Objicies quarto: causa & ratio assentiendi alicui conclusioni, est certior illâ: Sed principia naturalia sæpè sunt causa & rationes assentiendi conclusionibus Theologicis, ut patet in demonstratione Theologica, in qua una præmissa est de fide, & altera principium lumine naturali notum: Ergo conclusio Theologica non est certior quocumque principio & veritate naturali.

Propter hoc argumentum, quidam existimant, quod quamvis conclusio Theologica, deducta ex duplici præmissa de fide, fit certior quocumque principio naturali, non tamen quando deducitur ex una præmissa naturali: oppositum tamen est verius, unde ad argumentum respondeo distinguendo Majorem: causa & ratio adæquata, concedo Majorem: in adæquata solum, nego Majorem, & eadem distinctione applicata Minori, nego consequentiam: patet enim in generatione muli, v.g. causam in adæquatam & partialem, esse minus perfectam suo effectu; quamvis adæquata sit perfectior: præmissa autem naturalis, est tantum causa in adæquata ad summum, respectu conclusionis: causa verò adæquata ipsius, est utraque præmissa simul sumpta, quæ sic est perfectior conclusioni, cum sola præmissa de fide eam excedat.

58 Instabis: secundum commune axioma, conclusio in syllogismo sequitur debiliorem partem: Ergo dummodo una ex præmissis non sit certior quacumque alia veritate naturali, etiam conclusio non erit certior. Nec valet si dicas, præmissam naturalem ex subjectione & connectione cum præmissa de fide, elevari aliquo modo ad ordinem supernaturalem, & recipere

Tom. I.

A certitudinem ordinis supernaturalis: tum quia hæc supernaturalis certitudo videtur intelligibilis, & gratis omnino conficta; tum etiam, quia si hoc ita esset, eadem ratione dici posset, quod præmissa opinativa, ex conjunctione cum præmissa de fide, reciperet etiam aliquam certitudinem supernaturalem, & quod præmissa per discursum cognita, ex unione ad habitum primorum principiorum, posset producere perfectiorem assensum conclusionis, quam scientificum, quod falsissimum est.

Huic instantiæ responderi posset primò, illud commune dictum tunc solum habere locum, quando præmissæ sunt ejusdem ordinis, & ex æquo influunt in conclusionem: in demonstratione autem Theologica, sola præmissa de fide, est per se causa conclusionis, & in eam solum conclusio ultimò resolvitur, præmissa verò naturalis, est solum conditio applicativa & explicativa principii supernaturalis, propter defectum nostri intellectus requisita.

Respondeo tamen secundò, solutionem datam inter arguendum esse optimam, & non gratis confictam, sicut non gratis fingitur quod imaginatio in homine, ex conjunctione cum intellectu, participat aliquam perfectionem (discursum scilicet imperfectum circa singularia) quæ tamen perfectio ipsi non convenit ex sua specie, nec eam habet in brutis. Idem dicimus in proposito, præmissa enim naturalis, ex hoc quod conjungitur cum præmissa de fide, & ipsi subicitur ad inferendam conclusionem Theologicam, aliquo modo ad ordinem supernaturalem elevatur, & recipit majorem aliquam certitudinem, quam haberet secundum se; non quidem per sui mutationem intrinsecam & essentialem, sed extrinsecam & accidentalem, ac ex subordinatione ad præmissam de fide, in quantum tunc à fide & à Theologia judicatur, corrigitur, & approbatur: experimur enim nos certius assentiri veritatibus naturalibus à nobis cognitis per demonstrationem, quando videmus, eas à præcipuis Doctoribus defendi & approbari, quod à fortiori verum est, quando scimus eas esse à Deo confirmatas & approbatas.

Ad impugnationem hujus solutionis, respondent Navaretta, & Joannes à S. Thoma, negando paritatem; quia scilicet propositio naturalis opinativa, cum ex se sit intrinsecè fallibilis & dubia, nec ullam in suo ordine habeat certitudinem, non potest ex sola conjunctione cum præmissa de fide, recipere certitudinem supernaturalem; nec enim per hoc quod sic assumitur, judicatur & approbatur à fide, vel à Theologia, ut certa, sed tantum ut probabilis; aliàs enim tale iudicium esset falsum, quod est impossibile: unde ex tali approbatione, non potest recipere nisi majorem probabilitatem, quam haberet secundum se præcisè, quod libenter concedimus.

Objicies ultimò contra ultimâ conclusionem: intellectus firmius adheret veritatibus Theologicis, per assensum Theologicos, quàm per alios assensum, aliis veritatibus: ergo Theologia est certior, etiâ quoad nos, omnia alia cognitione naturali.

Respondeo concessio Antecedenti, negando consequentiam: nam ad majorem certitudinem quoad nos, non sufficit major, & firmior adhæsiō ad objectum; sed requiritur quod illa sit magis connaturalis, & proportionata intellectui nostro, magis illum satiet & quietet; magisque

ab

ab eo excludat motus anxietatis & dubitationis: quod non habet locum in nostra Theologia, ob defectum claritatis, & evidentiam, quæ caret in hoc statu viæ. Unde in patria, in qua erit conjuncta cum scientia beata, cui subalternatur, & ratione hujus conjunctionis, habebit non solum certitudinem, sed etiam evidentiam suorum principiorum, erit certior omni cognitione naturali, non solum secundum se, sed etiam quoad nos.

ARTICULUS VI.

An Theologia sit habitus, non solum extrinsecè & objective, sed etiam intrinsecè & entitative supernaturalis?

§. I.

Premittenda ad resolutionem questionis?

Notandum primò: scientiam esse quandam habitum per demonstrationem acquisitum, seu quandam qualitatem, in intellectu residens, & permanentem, quæ inclinatur ad rectè, faciliter, constanter, & delectabiliter discurrendum circa aliquod objectum, & cui deserviunt species intelligibiles, diversa objecta representantes: unde cum Theologia sit scientia, est habitus quidam, per demonstrationem Theologicam acquisitus, quò intellectus inclinatur ad rectè, suaviter, ac delectabiliter discurrendum de Deo, & rebus divinis, & ad deducendas conclusiones certas & infallibiles, ex principiis revelatis, & fide divinâ creditis. Quærimus ergo, an talis habitus sit intrinsecè & entitative supernaturalis, aut extrinsecè tantum & objective, sive, ut alii loquuntur, radicaliter & præsuppositivè: Pro cuius resolutione.

Notandum secundò: de supernaturalitate alicujus effectus, non esse judicandum ex causa remota & mediata, sed ex proxima & immediata: unde si ista sit purè naturalis, effectus etiam erit in entitate naturalis, nec excedet ordinem & limites naturæ. Ratio est, quia virtus causæ remotæ & radicalis, modificatur, determinatur, & veluti deprimitur per influxum & operationem proximam & immediatam: ut constat in influxu solis, & aliorum corporum cælestium, qui modificatur & determinatur à causis proximis & inferioribus. Et hoc præcipuè habet locum in scientiis, in quibus, ut communiter dicitur, conclusio sequitur debiliorem partem, & magis sapit naturam & condiciones principii proximi, quam remoti. Unde videmus ex assensu primorum principiorum, & aliâ præmissâ, non generari habitum primorum principiorum, sed alium inferioris ordinis, nempe scientiam, vel opinionem; & licet Major sit scientifica, si tamen Minor sit opinativa, non causatur scientia, sed opinio.

Notandum tertio: principia Theologiæ (scilicet articulos fidei, ex quibus conclusiones Theologiæ deducuntur) duobus modis posse considerari: primò quatenus sunt in se absolute vera, & prout dicunt ordinem ad primam veritatem revelantem, secundò quatenus dicunt ordinem ad conclusiones, quæ ex illis inferri possunt, mediante discursu; & quatenus eas virtualiter continent, vel in illis virtualiter continentur, Primò modo talia principia sunt formaliter

revelata, & pertinent ad habitum fidei, secundò modo spectant ad Theologiam, inferentem conclusiones ex illis principiis, vel conclusiones jam deductas in illa solventem, nec sunt formaliter, sed virtualiter tantum revelata, aut relevantia ipsas conclusiones.

§. II.

Resolutio difficultatis propositæ.

Dico igitur: licet habitus Theologiæ, sit extrinsecè & objective; vel radicaliter & originativè supernaturalis, quia versatur circa objectum supernaturale, & dependet ab habitu fidei, in quo tanquam in semine, vel radice continetur; intrinsecè tamen & secundum suam entitatem, naturalis est. Ita communiter sentiunt nostri Thomistæ, Navarretæ, Joannes à S. Thoma, Philippus à S. Trinitate, & alii qui de hac materia scripserunt: quamvis aliqui recentiores, in manuscriptis oppositum doceant, & existimant Theologiam esse habitum entitative supernaturalem.

Probatur primò conclusio ratione quæ communiter utuntur nostri Thomistæ. Nullus habitus entitative & intrinsecè supernaturalis, a actibus nostris acquiritur: Sed Theologia acquiritur nostris actibus: Ergo non est habitus entitative & intrinsecè supernaturalis. Minor expressè docetur à D. Thoma, tum in Prologo sententiarum, quæst. unicâ art. 3. quæst. unicâ 3. ubi hæc scribit: *Sicut habitus primorum principiorum habetur à natura, sed acquiritur habitus conclusionum ex primis principis deductarum: ita etiam in hac doctrina, non acquiritur habitus fidei, qui est quasi habitus principiorum, sed acquiritur habitus eorum quæ ex eis deducuntur.* Tum etiam hic art. 6. ad 3. & 2. 2. quæst. 54. art. 1. ad 2. ubi adducens discrimen inter sapientiam, quæ est donum Spiritus Sancti, & nostram Theologiam, asserit illud in eo consistere, quod illa habetur per infusionem, ista verò per studium humanum acquiritur. *Sapientia* (inquit) *qua ponitur donum Spiritus Sancti, differt ab ea quæ ponitur virtus intellectualis acquisita: nam, hæc acquiritur studio humano, illa autem est desursum descendens, ut dicitur Jacobi 3.* Id etiam experientia constat, cum modus naturalis acquirendi habitum Theologiæ, non sit eum expectare ab infusione Spiritus Sancti, sicut expectari debent prophetia, gratia miraculorum, & aliæ gratiæ gratis datæ, quæ non omnibus fidelibus conceduntur: unde videmus eos solum qui vacant speculationibus, lectionibus librorum, & aliis litterarum exercitiis, talem habitum acquirere, non verò eos qui otio indulgent, & hujusmodi studia & exercitia negligunt. Major verò, in qua videtur consistere difficultas, suaderi potest, tum quia omne ens supernaturale per se perit causas supernaturales, & excedentes nostram acquisitionem; tum etiam, quia nullus est assignabilis alius habitus supernaturalis, qui per nostros actus acquiratur.

Nec valet si dicas, nostram Theologiam, etsi sit entitative supernaturalis, posse tamè a actibus nostris acquiri, non verò alios habitus supernaturales, quia illa supponit fidem, à qua potest causari tanquam ab habitu primorum principiorum. Non valet, inquam, si enim ex hoc quod Theologia præsupponat fidem, posset inferri quod ipsa, etsi entitative supernaturalis, tamen a actibus